

e-ISSN: 2148-0494

derglabant (AlBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi), Güz 2018, Cilt:6, Sayı:12, 6:372-393

Gönderim Tarihi: 19.10.2018

Kabul Tarihi: 28.11.2018

ABDURRAHMAN B. EL-HÂC EBÛ BEKİR EL-KEFEVÎ'NİN MECMÛA-İ HUTBE İSİMLİ ESERİNDE HADİS KULLANIMI*

Hasan YERKAZAN**

Öz

Cuma ve Bayram hutbeleri toplumu dinî konularda aydınlatma ve bilinçlendirme hususunda büyük bir görev ifa etmektedir. Bu bağlamda hutbeler, çoğu zaman Müslümanların maddî ve manevî ihtiyaçları gözetilerek hazırlanmaya çalışılmaktadır. Tarihî süreç içerisinde hatiplere kolaylık sağlamak amacıyla belli başlı konularda hutbe kitapları da kaleme alınmıştır. Bu hutbe çalışmalarından birisi de 1190/1176 tarihinde Abdurrahman b. el-Hâc Ebû Bekir el-Kefevî tarafından Sinop'ta yazılan *Mecmûa-i hutbe* isimli eserdir. Bu makalede, 63 hutbeden müteşekkil olan *Mecmûa-i hutbe* isimli eserin içerisinde bulunan hadîsler incelenmiş ve her bir hadîsin sıhhat ve kaynağı tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma neticesinde bu eserde toplam 38 hadîsin nakledildiği; hadîslerin büyük bir kısmının sahih ve temel hadîs kaynaklarında yer aldığı görülmüştür. Sahih hadîslerin yanı sıra hasen, zayıf ve mevzu olarak değerlendirilen hadîslerin de bu hutbe mecmuasında bulunduğu müşahade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hadîs, Hutbe, Abdurrahman el-Kefevî, Mecmûa-i hutbe, Sinop.

ABDURRAHMAN B. AL-HÂC ABÛ BAKR AL-KEFEVÎ'S USE OF HADITH IN HIS WORK ENTITLED MECMÛ'A-I HUTBE

Abstract

Friday and holiday khutbahs are a great task for the public in illuminating and raising awareness for them in religious matters. In this context, the khutbahs/Sermons are mostly trying to be prepared for the material and spiritual needs of the Muslims. During the historical process, khutbahs books have also been written on the main topics in order to provide convenience for preachers/imams. One of these khutbah works is *Mecmûa-i khutbe*, written by Abdurrahman al-Hâc Abu Bakr al-Kefevî on 1190/1176 in Sinop. In this study, the hadiths in this work named *Mecmûa-i khutbe* which is made up of 63 khutbahs are examined and it has been tried to determine the authenticity and source of each hadith. As a result of the research, a total of 38 traditions were found in this work; it was seen that a great part of the hadiths were authentic (saheeh) and took place in the basic hadith books.

Keywords: Hadith, Khutbah/Sermon, Abdurrahman al-Kefevî, Mecmûa-i khutbe, Sinop.

* Bu makale, Sinop Üniversitesi'nde 05-07 Ekim 2018 tarihinde düzenlenen "Uluslararası Geçmişten Günümüze Sinop'ta Türk-İslam Kültürü Sempozyumu"nda bildiri olarak sunulan metnin genişletilerek gözden geçirilmiş hâlidir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, Hadis Anabilim Dalı, hasanyerkazan@gmail.com **ORCID ID** 0000-0001-8673-0546

Giriş

Kur'ân ve Sünnet İslâm dininin iki temel kaynağıdır. İslâm tarihinin ilk günlerinden bugüne kadar bu iki temel değer öğrenilmesi, anlatılması, anlaşılması ve yaşanması için başta Hz. Peygamber (sav) olmak üzere sahabe, tâbiûn, tebeu't-tâbiîn ve âlimler olağanüstü bir çaba sarf etmişlerdir. Uygun olan her yer ve zamanı fırsat bilip bu hususta bir gayret içerisinde olmuşlardır. Bu çerçevede özellikle mescitler, medreseler ve ilim meclisleri dinin öğrenilip öğretildiği özel mekânlar olmuştur. Medreseler inşa edilmeden önce örgün ve yaygın eğitim ve öğretim hizmetlerinin tamamı mescitlerde yürütülmüştür. İslâm coğrafyasında medreselerin açılması ile birlikte örgün eğitim ve öğretim faaliyetleri medreselerde; yaygın eğitim ve öğretim faaliyetleri ise mescitlerde devam etmiştir. Mescitlerde her yaş grubuna hitap edecek şekilde tefsir, hadîs, fıkıh, ilmihal ve ahlâk gibi ders halkaları veya ilim meclisleri oluşturulmuştur. Bu derslerin veya irşad faaliyetlerinin en düzenli ve disiplinli olanı cuma ve bayram hutbeleridir.

Hutbeler, herhangi bir yaş grubunu veya kesimi hedeflemeksizin cami içerisinde bulunan herkese bir mesaj vermek üzere hazırlanmış ve okunmuştur. Kısa, anlaşılır ve özlü olmasına azami derecede dikkat edilmiştir. Genellikle günün, ayın, yılın öne çıkan konuları ve hatip tarafından önemli görülen mevzular minberlerde insanlara aktarılmıştır. Özellikle mübarek gün ve geceler, geçmişten günümüze hutbelerin ana konusu olmayı sürdürmüştür. Her ne kadar hutbenin içeriği hatip tarafından belirlense de her hutbenin içeriğinde mutlaka hamdele, salvele ve duâ olması gerekmektedir. Bunların dışında her bir hutbede ele alınan konu ile ilgili âyet ve hadîslere yer verilmiştir.

Zaman içerisinde hatiplere kolaylık sağlamak amacıyla ehli tarafından hutbe mecmuaları yazılmıştır. Genellikle bu mecmualar yıl içerisindeki önemli gün ve geceleri dikkate alarak hazırlanmıştır. Bu çalışmalar, hatiplerin hutbelerini hazırlamalarına veya hazırladıkları hutbelerin zenginleştirilmelerine imkân sunmuştur. Bugüne kadar bu sahada birçok eser kaleme alınmıştır.¹ Bu çalışmalardan biri de Sultan I. Abdülhamid (1774-1789) döneminde Abdurrahman b. el-Hâc Ebû Bekir el-Kefevî tarafından Sinop'ta yazılan *Mecmûa-i hutbe* isimli eserdir. Bu makalede, bahse konu eser ve özellikleri hakkında bilgi verildikten sonra hutbeler içerisinde yer alan hadîslerin kaynakları incelenmeye çalışılmıştır. Hadîslerin tahriri yapılırken sadece Hz. Peygamber'e (sav) izafe edilen rivâyetler dikkate alınmıştır. Çalışma neticesinde XVIII. yüzyılda Sinoplu bir âlim tarafından yazılan bir hutbe mecmuasının dili, özellikleri, hutbeler içerisinde geçen hadîslerin kaynak ve sıhhat değeri ortaya konulmuştur.

¹ Örnek hutbeler için bkz. Bekir Tatlı, "Hutbe Mecmualarında Hadis Kullanımı", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 17/1 (2013), 357-378.

1. Müellifin Hayatı

Mecmûa-i hutbe'nin yazarı Abdurrahman b. el-Hâc Ebû Bekir Efendi el-Kefevî'nin hayatı hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak bahse konu eserin ferağ kaydında yer alan bazı bilgilerden hareketle, müellifin nereli olduğu ve hangi dönemde yaşadığı hakkında malumat sahibi olmak mümkündür. Şöyle bir kayıt düşülmüştür:

تمت هذه الرسالة في سنة تسعين ومائة والى عن يد عبد الرحمن ابن الحاج أبو بكر أفندي الكفوي في مدينة سينوب
غفر الله له ولولديهما و أحسن إليهما في ماه ربيع الأول في اليوم، الثالث والعشرين منه²

Bu kayda göre, Abdurrahman el-Kefevî aslen Kırım yarımadasının Kefe şehrinde ve Sinop'ta yaşamıştır. Bahse konu eser, 1190/1776 yılında yazıldığı dikkate alındığında ise müellifin Osmanlı padişahlarının yirmi yedincisi olan Sultan I. Abdülhamid Han'ın (1337/1725-1203/1789) tahta olduğu dönemde yaşadığını söylemek mümkündür.

2. Mecmûa-i hutbe ve Özellikleri

Abdurrahman b. el-Hâc Ebû Bekir el-Kefevî tarafından kaleme alınan *Mecmûa-i hutbe* isimli eser, İstanbul Büyükşehir Belediyesi El Yazması Eserler Bölümü Atatürk Kitaplığında 1450 numarada bulunmaktadır. Kahve renkli kapaklı bu eser, 46 varaktan müteşekkildir. Her varak ise 15 satırdan oluşmaktadır. Eserin içerisinde toplam 63 hutbe bulunmaktadır. Ancak 41b nolu varağın sonundan 42a nolu varağa geçilirken arada bir kopukluk olduğu görülmüştür. Bu eserin başka bir nüshası da tespit edilemediğinden arada kaç varağın eksik olduğu bilinmemektedir.³

Hutbelerin büyük bir kısmı kamerî ayların, önemli gün ve gecelerin fazileti ile ilgilidir. Bunun dışında ahlâk ve erdemlerle ilgili konulara değinilmiştir. Hutbeler, kısa olup dili tamamen Arapça'dır. Basit ve akıcı bir dil kullanılmıştır.⁴

Hamdele ve salvele ile başlayan hutbelerin mukaddime kısmı oldukça dikkat çekicidir. Mukaddime kısmında hutbenin konusu belîğ bir şekilde ifade edilmektedir. Her bir hutbenin girişi farklılık arz etmekte olup dinleyicilerin ilgisini hutbenin konusuna çekecek şekilde hazırlanmıştır. Daha sonra konu ile ilgili mev'ize yani nasihat kısmına geçilmektedir. Burada konu ile ilgili cemaate pratik hayatta yapılması faziletli olan ameller tavsiye edilmektedir. Genellikle mev'ize kısmının akabinde veya içinde Hz. Peygamber'e (sav) atfen bir hadîs nakledilmektedir. Yahut Rasûlullah'a (sav) nispet etmeksizin bir hadîsin manası cümle içerisinde dile getirilmektedir. Hadîslerin yanı sıra konu ile alakalı âyet-i kerimelerin metin içerisinde nakledildiğine de rastlamak mümkündür. Ayrıca ilk hutbede mutad olarak okunan birinci ve ikinci

² Abdurrahmân b. el-Hâc Ebû Bekir el-Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Atatürk Kitaplığı, nr. 1450, s. 46b.

³ Bkz. Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 41b-42a.

⁴ Hutbelerin konularına göre dağılımı ek-1'de yer almaktadır.

hutbe dualarına ayrıntılı bir şekilde yer verilmiş olup daha sonraki hutbelerde aynı duaların yeniden verilmesine ihtiyaç duyulmamıştır.

Mecmûa-i hutbe içerisinde yer alan hutbeler, hamdele, salvele, duâ, mukaddime, mev'ıza ve tevbîb bir bütünlük içerisinde şiiresel bir ahenkle kaleme alınmıştır. Hutbelerde nakledilen hadîsler de yine aynı şekilde basit ve anlaşılması kolay rivâyetlerden seçilmiştir.

3. Mecmûa-i hutbe'de Yer Alan Hadîslerin Kaynakları ve Sıhhat Dereceleri

Mecmûa-i hutbe'de daha önce de belirtildiği üzere toplam 63 hutbe bulunmaktadır. Konu bütünlüğü içerisinde birçok hutbede hadîs nakledilmiştir. Ancak her hutbede hadîs rivâyet edilmemiştir. Bu başlık altında hutbelerde yer alan hadîsler, hadîslerin manaları, hangi konu içerisinde hadîslerin nakledildiği, rivâyetlerin kaynakları ve sıhhat dereceleri hakkında bilgi verilmiştir. Hadîslerin sıhhat derecelerini belirlemede Suyûtî (ö. 911/1505) ve Nâsırüddîn el-Elbânî'nin (ö. 1420/1999) değerlendirmelerinden yararlanılmıştır.

1. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم أفضل الصيام بعد شهر رمضان صيام شهر الله المحرم الحرام.⁵

Ebû Hüreyre'den nakledildiğine göre, Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: *"Ramazan ayından sonra tutulan oruçların en hayırlısı, Allah'ın ayı olan Muharrem'de tutulan oruçtur."*⁶

Bu hadîs birinci hutbede nakledilmiştir. Muharrem ayında tutulan orucun fazileti hakkındadır. Hutbe metninin kenarına yazılmıştır. Bu hadîs sıhhat yönüyle sahih olarak değerlendirilmiştir.⁷ Hutbenin içerisinde, Allah Teâla'nın Muharrem ayını yılın tacı yaptığı ve Rasûlullah'ın (sav) da bu ayda oruç tutmayı mendub kıldığı ifade edilmektedir. Ayrıca bu ayda Rasûlullah'ın (sav) özel bir duasının olduğu ve bu duadan istifade edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Dua şöyledir:

2. Hadîs

⁵ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 2b.

⁶ Benzer lafızlar için bkz. Müslim, "Sıyâm", 202, 203; Nesâî, "Kıyâmu'l-leyl", 6; Ebû Bekir Ahmed b. Hüseyin el-Beyhakî, *Şuabü'l-îmân* (nşr. Muhammed es-Saîd el-Besyûnî Zağlûl), Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1990, III, 360; Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed el-Hâkim en-Nisâbûrî, *el-Müstedrek* (nşr. Yûsuf Abdurrahman el-Ma'raşlî), Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, ts., I, 306.

⁷ Ebû'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2004, I, 80; Ebû'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî, Muhammed Nâsurüddîn el-Elbânî, *Sirâcu'l-münîr fî tertîbi ehâdîsi sahîhi'l-Câmi's-sağîr* (nşr. Isâm Mûsa Hâdî), Beyrut: Dâru's-Sadîk, 2009, I, 253.

المروي عنه عليه السلام وهو اللهم أنت الابدی القديم وهي سنة جديدة أسئلك فيها العصمة من الشيطان وأوليائه والعون على هذه النفس الامارة بالسوء والاشتغال بما يقربنا اليك زلفى يا ذا الجلال والإكرام.⁸

Rasûlullah'dan (sav) şöyle rivâyet edilmiştir: *“Allah'im! sen ebedî ve kadim olansın. Bu yeni ayda senden şeytan ve dostlarına karşı koruma, nefs-i emmârenin kötülüğüne karşı senden yardım ve beni sana yakınlaştıracak meşguliyet talep ediyorum. Ey celâl ve ikrâm sahibi!”*⁹

Her ne kadar bu duâ Hz. Peygamber'e (sav) nispet edilerek nakledilse de rivâyetin kaynağı tespit edilememiştir. Bu duânın akabinde hutbe içerisinde şu hadîs nakledilmektedir:

3. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم من صام يوما من المحرم فله في كل يوم ثلاثون حسنة.¹⁰

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: *“Kim Muharremde bir gün oruç tutarsa, her gün için ona otuz hasene vardır.”*¹¹

Yine aynı şekilde birinci hutbede nakledilen bu hadîste Muharrem ayında tutulan orucun sevabı belirtilmektedir. Süyûtî'ye göre bu hadîs zayıf;¹² Elbânî'ye göre ise mevzûdur.¹³ Bu hutbede toplam üç rivâyet yer almıştır. Birincisinde muharrem ayının fazileti, ikincisinde bu ayda yapılması tavsiye edilen duâ ve üçüncüsünde Muharremde tutulan oruca verilecek sevap belirtilmiştir.

4. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم صوموا يوم عاشوراء وخالفوا فيه اليهود وصوموا قبله يوما وبعده يوما.¹⁴

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: *“Aşûre günü oruç tutun ve Yahudilere muhalefet edin. Bir gün öncesinde ve sonrasında oruç tutun.”*¹⁵

Bu hadîs üçüncü hutbede yer almaktadır. Muharrem'in onunda yani Aşûra gününde oruç tutulması tavsiye edilmektedir. Bu ibadeti yaparken bir gün öncesinde

⁸ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 3a.

⁹ Bu dua hadîs kaynaklarında bulunamamıştır.

¹⁰ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 3a.

¹¹ Süleyman b. Ahmed et-Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (nşr. Hamdi Abdülmecid es-Selefi), Kâhire: Mektebetu İbn Teymiyye, ts., IX, 72.

¹² Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, II, 531.

¹³ Muhammed Nâsuruddîn el-Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi'd-da'ife ve'l-mevdû'a ve eseruha's-seyyi' fi'l-ümme*, Riyad: Dâru'l-Me'ârif, 1992, I, 598.

¹⁴ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 5b-6a.

¹⁵ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned* (nşr. Şuayb Arnâvût), Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1999, IV, 52; Ebû Bekr Muhammed b. İshâk b. Huzeyme es-Sülemî en-Nisâbü'rî, *Sahîhu İbn Huzeyme* (nşr. Muhammed Mustafa el-A'zamî), Beyrut: el-Mektebetü'l-İslâmiyye, 1980, III, 290; Beyhakî, *Şuabü'l-îmân*, III, 365.

veya sonrasında oruç tutmak suretiyle Yahudilere benzememek gerektiği bildirilmektedir. Hadîs, sahih olarak değerlendirilmiştir.¹⁶

5. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم صيام يوم عاشوراء إني احتسب على الله ان يكفر السنة التي قبله.¹⁷

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: *"Aşûra günü orucunun Allah katında bir önceki yılın günahlarına kefaret olmasını ümit ediyorum."*¹⁸

Bu hadîs dördüncü hutbede yer almaktadır. Aşûra günü tutulan orucun değerini belirten bu rivâyet hutbe metninin kenarına yazılmıştır. Sıhhat yönüyle sahih olarak değerlendirilmiştir.¹⁹ Mev'ıza kısmında bu hadîsle bağlantılı olarak bugünde yani Âşura gününde tevbe ve istiğfar tavsiye edilmektedir. Bu hutbe içerisinde geçen bir diğer hadîs ise şöyledir:

6. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم من وسع على عياله في يوم عاشوراء وسع الله عليه في سنته كلها.²⁰

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: *"Kim Âşûra gününde ailesine ve ev halkına ikramda bulunursa, Allah da senenin tamamında onun rızıkına rızıkına genişlik ihsan eder."*²¹

Bu hadîste Aşûra gününde aile efradına yapılacak harcamaların, berekete sebep olacağı ve Cenab-ı Hakkın böyle bir davranış içerisinde bulunan kimselerin tüm sene boyunca rızıkına bolluk ve genişlik vereceği bildirilmektedir. Bu hadîs sıhhat yönüyle zayıf olarak değerlendirilmiştir.²²

7. Hadîs²³

8. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم لا عدوى ولا طيرة ولا هامة ولا صفر ولا غول.²⁴

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: *"Hastalığın bulaşıcılığı, uğursuzluk, baykuş (ötmesinin), Safer (ayının uğursuzluğu) ve ğûl (şeytan ve cin taifesinin etkisi) yoktur."*²⁵

¹⁶ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, II, 312.

¹⁷ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 6a.

¹⁸ Müslim, "Siyâm", 196; İbn Mâce, "Siyâm", 42; Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân el-Bestî, *Sahîhu İbn Hibbân* (nşr. Şuayb Arnâvût), Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1993, VIII, 395; Beyhakî, *Şuabü'l-îmân*, III, 357.

¹⁹ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, II, 316.

²⁰ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 6b.

²¹ Beyhakî, *Şuabü'l-îmân*, III, 365-366.

²² Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'd-da'ife ve'l-mevdû'a ve eseruha's-seyyi fi'l-ümme*, XIV, 738.

²³ Beşinci hutbede nakledilen bu hadîs, 5. hadîsin aynısıdır bkz.

²⁴ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 7b.

²⁵ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, XXII, 18; Müslim, "Selâm", 109; İbn Hibbân, *Sahîhu İbn Hibbân*, XIII, 498.

Bu hadîs altıncı hutbe yer almaktadır ve Safer ayı ile ilgilidir. Hutbede cahiliye topluluğunun bu ayda birbirlerini uğursuz saydıklarından bahsedilmektedir. Hutbenin mev'ıza kısmında ise safer ayında Allah Teâla'nın emirlerine tam olarak uyma hususunda gayret gösterilmesi tavsiye edilmektedir. Bu hadîs nakledilmek suretiyle de bu ayda şirk ve fesat ehlinin uğursuz kabul ettikleri bir durumun olmadığı belirtilmiştir. Hadîs, sahih olarak değerlendirilmiştir.²⁶

9. Hadîs²⁷

10. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم إن الله تعالى بعثني رحمة مهاداة بعثت برفع قوم وحفض آخرين.²⁸

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: *"Allah Teâla beni rahmet ve hidâyet olarak gönderdi. Bazı kavimleri yükseltmek ve bazılarını alçaltmak için gönderildim."*²⁹

Bu hadîs onuncu hutbede nakledilmiştir ve mevlid-i şerifle ilgilidir. Nakledilen hadîste Hz. Peygamber'in (sav) rahmet ve hidayet olarak gönderilmesinden ve yer yüzüne teşrifıyla bazı kavimlerin yükselmesine bazılarının ise alçalmasına sebep olacağından bahsedilmektedir. Hadîs, zayıf olarak değerlendirilmiştir.³⁰

11. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم من صلى علي حين يصبح عشرا و حين يمسي عشرا أدركته شفاعتي يوم القيامة.³¹

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: *"Kim sabah olduğunda on kez ve akşam olduğunda on kez salavat getirirse, ona şefaatinin nasip olur."*³²

Bu hadîs on birinci hutbede nakledilmiştir. Hutbe mevlid-i nebî içeriklidir. Hz. Peygamber (sav) salavat getiren kişiye onun şefaatinin nasip olacağı bildirilmiştir. Süyûtî'ye göre bu hadîs hasen;³³ Elbânî'ye göre ise zayıftır.³⁴

12. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم إن أولى الناس بي يوم القيامة أكثرهم علي صلاة.³⁵

²⁶ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, II, 585; Bu hadisle ilgili detaylı bilgi için bkz. Salih Kesgin, "(Hastalıkta) Bulaşıcılık yoktur" Hadisinin İsnad Ve Metin Açısından Tahlili", *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13/26 (2014), 83-120.

²⁷ Yedinci hutbede nakledilen bu hadîs, 8. hadîsin aynısıdır bkz.

²⁸ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 9a.

²⁹ Ebû Zeyd Ömer b. Şebbe en-Nümeyrî el-Basrî, *Târîhu'l-Medîne* (nşr. Fehim Muhammed Şeltût), Cidde: y.y., 1979, II, 638 (Bu hadîs temel hadîs kaynaklarında bulunamadı).

³⁰ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, I, 104.

³¹ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 10b.

³² Ebû'l-Hasen Nûrüdîn Alî b. Ebî Bekr b. Süleymân el-Heysemî, *Mecmau'z-zevâ'id* (nşr. Abdullah Muhammed Derviş), Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1994, X, 163 (Taberânî'nin matbu nüshalarında bu rivâyet bulunamadı).

³³ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, II, 532.

³⁴ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'd-da'ife ve'l-mevdû'a ve eseruha's-seyyi fi'l-ümme*, XII, 633.

³⁵ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 11a.

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “*Kıyamet günü insanların bana en yakın olanı, bana en çok salavât getirendir.*”³⁶

Bu hadîs on ikinci hutbede yer almaktadır. Hutbede mevlid-i şerif konusu ele alınmıştır. Mev'ıza kısmında dünya hayatının ve gençliğin çekiciliğinin insanı aldatmaması gerektiğinden bahsedilmekte ve akabinde Hz. Peygamber'e (sav) çokça salavât getirilmesi tavsiye edilmektedir. Nakledilen hadîste de salavâtın kişiyi Rasûlullah'a (sav) kıyamet günü yakınlaştıracığı bildirilmekte ve salavât ile Hz. Peygamber arasında bir bağ kurulacağı ifade edilmektedir.³⁷ Hadîs sahih olarak değerlendirilmiştir.³⁸

13. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم من صام يوما في سبيل الله بعد الله وجهه عن النار سبعين خريفا.³⁹

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “*Kim Allah yolunda bir gün oruç tutarsa, Allah onun yüzünü yetmiş yıl cehennemden uzaklaştırır.*”⁴⁰

Bu hadîs on sekizinci hutbede nakledilmiştir. Hutbe Recep ayı ile ilgilidir. Bu ayda ibadet etmenin önemi vurgulanmıştır. Nakledilen hadîste oruç tutulması teşvik edilmektedir. Hadîs, sahih olarak değerlendirilmiştir.⁴¹

14. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم رجب شهر الله وشعبان شهري ورمضان شهر أمي.⁴²

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “*Recep Allah'ın ayıdır, Şaban benim ayım, Ramazan ise ümmetimin ayıdır.*”⁴³

Bu hadîs on dokuzuncu hutbede nakledilmiştir. Bu hutbe Recep, Şaban ve Ramazan aylarının fazileti ile ilgili olup hutbede Recep ayının fazileti ile ilgili olarak nakledilmiştir. Hadîs, zayıf olarak değerlendirilmiştir.⁴⁴

15. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم إذا ختم العبد القرآن صلى عليه عند ختمه ستون ألف ملك.⁴⁵

³⁶ Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef* (nşr. Muhammed Avvâme), Beyrut: Dâru'l-Kible, 2006, XVI, 506; Tirmizî, "Vitr, 21; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, I, 207, X, 17.

³⁷ Salavât ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Komisyon, *Hadislerle İslam*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2014, I, 193-202.

³⁸ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, I, 136.

³⁹ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 14b.

⁴⁰ Buhârî, "Cihâd", 36; Müslim, "Siyâm", 168; Nesâî, "Siyâm", 44; Beyhakî, *Şuabü'l-îmân*, III, 398.

⁴¹ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, II, 531.

⁴² Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 15a.

⁴³ Ebû Şücâ' Şîrûye b. Şehredâr b. Şîrûye ed-Deylemî, *Firdevsü'l-ahbâr* (nşr. Muhammed es-Sâfid el-Besyûni Zağlûl), Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1986, II, 275.

⁴⁴ Süyûtî, bu rivâyetin Ebû'l-Feth b. Ebi'l-Fevâris'in *el-Emâlî* isimli eserinde el-Hasen'den mürsel olarak nakledildiğini belirtmektedir. Bkz. Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, I, 270; Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'd-da'ife ve'l-mevdû'a ve eseruha's-seyyi fi'l-ümme*, IX, 390.

⁴⁵ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 15b-16a.

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Bir kul Kur’ân-ı hatim ettiğinde hatim sırasında altmış bin melek ona duâ eder/onun için bağışlanma diler.”⁴⁶

Bu hadîs yirminci hutbede nakledilmiştir. Bu hutbede Recep ayında Kur’ân’ı hatim etmenin önemini vurgulamaktadır. Nakledilen hadîste bir kişi Kur’ân’ı hatim ettiğinde altmış bin meleğin ona bereket duâsı edeceği bildirilmiştir. Nakledilen hadîs Süyûtî’ye göre zayıf;⁴⁷ Elbânî’ye göre ise mevzûdur.⁴⁸

16. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم عرج بي ظهرت بمستوي أسمع فيه صريف الأقدام.⁴⁹

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “(O gece) göğe yükseltildim. Öyle bir makâma çıktım ki, orada kalemlerin gıcirtılarını duyuyordum.”⁵⁰

Bu hadîs yirmi birinci hutbede nakledilmiştir. Bu hutbede Mirac gecesinin fazileti ve bu gecede yaşanan olağanüstü hâdiselerden bahsedilmektedir. Nakledilen hadîse göre, Hz. Peygamber (sav) bu gecede çıktığı makamlarda meleklerin kalemlerinin gıcirtılarını işitmiştir. Hadîs, sahih olarak değerlendirilmiştir.⁵¹

17. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم شعبان شهري و رمضان شهر الله و شعبان المطهر و رمضان المكفر.⁵²

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Şaban benim ayımdır, Ramazan Allah’ın ayıdır. Şaban temizleyicidir, Ramazan ise keffarettir.”⁵³

Bu hadîs yirmi ikinci hutbede nakledilmiştir. Şaban ayının fazileti ile ilgili olan bu hutbe içerisinde nakledilen hadîs, bu ayın değerini ifade etmektedir. Mev’ıza kısmında Şabanın bağışlanma ayı olduğundan bu ayda günahlardan tevbe edip Allah’a yönelmesi, kalplerin temizlenmesi ve ibadete devam edilmesi tavsiye edilmektedir. Hadîs, zayıf olarak değerlendirilmiştir.⁵⁴

18. Hadîs

⁴⁶ Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî, *Câmiu'l-ehâdîs* (nşr. Abbas Ahmed Sakr, Ahmed Abdülcevad), Beyrut: Darü'l-Fikr, 2004, I, 197 (Süyûtî, Deylemî'yi kaynak göstermektedir. Ancak *Firdevsü'l-ahbâr*'ın matbu nüshasında bu rivâyet bulunamamıştır).

⁴⁷ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, I, 41.

⁴⁸ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'd-da'ife ve'l-mevdû'a ve eseruha's-seyyi fi'l-ümme*, VI, 64-65.

⁴⁹ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 16b.

⁵⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, XXXV, 212; Buhârî, "Salât", 1; Müslim, "İmân", 263; Hâkim en-Nisâbü'rî, *el-Müstedrek*, III, 633; İbn Hibbân, *Sahîhu İbn Hibbân*, XVI, 419; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebir*, XXII, 326.

⁵¹ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, II, 335.

⁵² Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 17a.

⁵³ Ebü'l-Kâsım Ali b. el-Hasen İbn Asâkir, *Târîhu Medîneti Dimaşk* (nşr. Amr b. Ğarâme el-'Amravî), Beyrut: Darü'l-Fikr, 2001, LXXII, 155.

⁵⁴ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, II, 301; Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'd-da'ife ve'l-mevdû'a ve eseruha's-seyyi fi'l-ümme*, VIII, 222.

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم إذا كانت ليلة النصف من شعبان فقوموا ليلتها و صوموا يومها فان الله تعالى ينزل فيها لغروب الشمس الى سماء الدنيا فيقول الا مستغفر فاغفر له الا مسترزق فارزقه الا مبتل فأعفيه الا سائل فأعطيه الا كذا الا كذا حتى يطلع الفجر.⁵⁵

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Şaban ayının yarısı olduğunda, gecesinde ibadet için kalkınız, gündüzünde de oruç tutunuz. Zira Allah Teâla güneşin batışından itibaren rahmetiyle dünya semasına tecelli buyurur. Bağışlanmak isteyen yok mu? Onu bağışlayayım. Rızık isteyen yok mu? Onu rızıklandırayım. Dertli yok mu? İstesin de derman vereyim. Bu çağrı şafak sökünçeye kadar devam eder.”⁵⁶

Bu hadîs yirmi üçüncü hutbede nakledilmiştir. Bu hutbe Berât gecesinin fazileti hakkındadır. Mev’ıza kısmında bu gecenin feyiz ve bereketinden istifade edilmesi tavsiye edilmektedir. Hutbede nakledilen hadîste ise bu gece ve gündüzünde yapılması gereken ibadetlerden bahsedilmektedir. Elbânî’ye göre bu hadîs mevzûdur.⁵⁷

19. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم من صام رمضان إيماناً واحتساباً غفر له ما تقدم من ذنبه.⁵⁸

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Kim inanarak ve sevabını Allah’tan umarak Ramazan orucunu tutarsa, geçmiş günahları affedilir.”⁵⁹

Bu hadîs yirmi dördüncü hutbede nakledilmiştir. Bu hutbe Ramazan ayının değerlendirilmesi ile ilgilidir. Nakledilen hadîste gönülden inanarak ihlasla tutulan orucun geçmiş günahların affedileceğine sebep olacağı belirtilmiştir. Hadîs, sahih olarak değerlendirilmiştir.⁶⁰

20. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم الصيام و القرآن يشفعاان للعبد يوم القيامة.⁶¹

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Oruç ve Kur’ân, her ikisi kıyamet günü şefaâtçi olacaktır.”⁶²

⁵⁵ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 17b-18a.

⁵⁶ İbn Mâce, “İkâmetü’s-salât”, 191; Beyhakî, *Şuabü’l-îmân*, III, 378.

⁵⁷ Elbânî, *Silsiletü’l-ehâdisi’-d-da’ife ve’l-mevdû’a ve eseruha’s-seyyi fi’l-ümme*, V, 154.

⁵⁸ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 18b.

⁵⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsneid*, XII, 91; Buhârî, “İmân”, 27; Müslim, “Salâtu’l-müsâfirîn”, 175; İbn Mâce, “Sıyâm”, 2; Ebû Dâvûd, “Salât”, 316; Nesâî, “Sıyâm”, 39; Beyhakî, *Şuabü’l-îmân*, III, 307; İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef*, VI, 97.

⁶⁰ Süyûtî, *el-Câmiu’s-sağîr min hadîsi’l-beşîr ve’n-nezîr*, II, 530; Bu rivâyetin bir benzeri olan şu hadîs ise zayıf olarak değerlendirilmiştir: “من صام رمضان إيماناً واحتساباً غفر الله له ما تقدم من ذنبه وما تأخر” bkz. Süyûtî, *el-Câmiu’s-sağîr min hadîsi’l-beşîr ve’n-nezîr*, II, 531; Elbânî, *Silsiletü’l-ehâdisi’-d-da’ife ve’l-mevdû’a ve eseruha’s-seyyi fi’l-ümme*, XIV, 602.

⁶¹ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 19a-b.

⁶² Ahmed b. Hanbel, *el-Müsneid*, XI, 199; Beyhakî, *Şuabü’l-îmân*, II 346; Hâkim en-Nisâbûrî, *el-Müstedrek*, I, 553; Taberânî, *el-Mu’cemu’l-kebîr*, XIII, 38.

Bu hadîs yirmi beşinci hutbede nakledilmiştir. Bu hutbe Ramazan'da hatim okuma ile ilgilidir. Nakledilen hadîste oruç ve Kur'ân'ın kıyamet günü şefaathçi olacağı ifade edilmiştir. Hadîs, sahih olarak değerlendirilmiştir.⁶³

21. Hadîs⁶⁴

22. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم صيام شهر رمضان معلق بين السماء والارض لا يرفع الا بركة الفطر.⁶⁵

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “*Ramazan ayında tutulan oruç, gök ile yer arasında askıda kalır, ancak sadaka-i fitir ile huzur-u ilâhiye ref olunur.*”⁶⁶

Bu hadîs yirmi yedinci hutbede nakledilmiştir. Bu hutbe sadaka-i fitir ile alakalıdır. Nakledilen hadîs, Ramazan'da tutulan orucun ancak fitir sadakası verildikten sonra Cenab-ı Hakka arz edileceği bildirilmektedir. Hadîs, zayıf olarak değerlendirilmiştir.⁶⁷

23. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم من صام رمضان ثم أتبعه ستا من شوال كان كصيام الدهر.⁶⁸

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “*Kim Ramazan orucunu tutar ve ona Şevval'den de altı gün daha eklerse, bütün seneyi oruç tutmuş gibi olur.*”⁶⁹

Bu hadîs yirmi sekizinci hutbede nakledilmiştir. Bu hutbe Şevval ayı ve bu ayda tutulması tavsiye edilen oruç ile alakalıdır. Nakledilen hadîste Ramazan ayının akabinde Şevval'de altı gün oruç tutan kimselerin yılın tamamını oruçlu geçirmiş gibi sevap kazanacakları belirtilmiştir. Hadîs, sahih olarak değerlendirilmiştir.⁷⁰

24. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم صوم يوم عرفة كفارة السنة الماضية والسنة المستقبلية⁷¹

⁶³ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, II, 320.

⁶⁴ Yirmi beşinci hutbede nakledilen bu hadîs, 20. hadîsin aynısıdır bkz.

⁶⁵ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 21a.

⁶⁶ Deylemî, *Firdevsü'l-ahbâr*, I, 235.

⁶⁷ Süyûtî, bu rivâyetin İbn Sasrâ'nın *el-Emâlî* isimli eserinde nakledildiğini belirtmektedir. Bkz. Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, I, 138; Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'd-da'ife ve'l-mevdû'a ve eseruha's-seyyi fi'l-ümme*, I, 117; İmâm Münâvî bu rivâyetin senedinde bulunan Muhammed b. Ubeyd el-Basrî'nin meçhul olduğundan dolayı bu rivâyetin zayıf olduğunu söylemektedir. Bkz. Münâvî, *Fezû'l-kadîr*, IV, 166.

⁶⁸ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 21b.

⁶⁹ Müslim, “Siyâm”, 204; Ebû Abdîrrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ* (nşr. Hasan Abdulmun'in Şeblî), Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2001, III, 246; İbn Huzeyme, *Sahîhu İbn Huzeyme*, III, 298; Ebü'l-Kâsım Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr* (nşr. Hamdi Abdulmecîd es-Selefi), Kahire: Mektebetü İbn Teymiyye, 1983, IV, 136.

⁷⁰ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, II, 531.

⁷¹ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 22b.

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “*Arefe günü tutulan oruç geçmiş ve gelecek yılın günahlarına keffaret olur.*”⁷²

Bu hadîs otuzuncu hutbede nakledilmiştir. Bu hutbe, Zilhicce ayı ve bu ayın ilk on gününün fazileti hakkındadır. Hutbede nakledilen hadîs ise bu on günün sonuncusu olan Arefe gününde tutulan orucunun mükafatı ile ilgilidir. Hadîs, sahih olarak değerlendirilmiştir.⁷³

25. Hadîs

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن أفضل الضحايا أغلاها وأمنها⁷⁴

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “*Kurbanların en faziletlisi, en pahalı ve en semiz olanıdır.*”⁷⁵

Bu hadîs otuz birinci hutbede nakledilmiştir. Hutbe Kurban Bayramı hakkındadır. Nakledilen hadîste Kurban Bayramı’nda kesilecek kurbanın en faziletlisi hakkında bilgi verilmektedir. Hadîs, zayıf olarak değerlendirilmiştir.⁷⁶

26. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم العلماء ورثة الأنبياء.⁷⁷

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “*Âlimler peygamberlerin varisleridir.*”⁷⁸

Bu hadîs otuz ikinci hutbede nakledilmiştir. Bu hutbe âlimlerin fazileti hakkındadır. Nakledilen hadîste âlimlerin peygamberlerin varisleri olduğu bildirilmiştir. Hadîs, zayıf olarak değerlendirilmiştir.⁷⁹

27. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم تأكل النار ابن آدم إلا أثر السجود.⁸⁰

⁷² Benzer lafızlarla bkz. Müslim, "Sıyâm", 197; İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef*, VI, 233; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, XXXVII, 279; Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, III, 221; Beyhakî, *Şuabü'l-îmân*, III, 357.

⁷³ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, II, 312.

⁷⁴ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 24a.

⁷⁵ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, XXIV, 250; Hâkim en-Nisâbü'rî, *el-Müstedrek*, IV, 231.

⁷⁶ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, I, 134; Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi'd-da'ife ve'l-mevdû'a ve eseruha's-seyyi fi'l-ümme*, IV, 174.

⁷⁷ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 24b.

⁷⁸ Ebû Dâvûd, "İlm", 1; İbn Mâce, "Sünnet", 17; Tirmizî, "İlm", 19; İbn Hibbân, *Sahîhu İbn Hibbân*, I, 289; Beyhakî, *Şuabü'l-îmân*, II, 262; Deylemî, *Firdevsü'l-ahbâr*, III, 75.

⁷⁹ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, II, 352; Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi'd-da'ife ve'l-mevdû'a ve eseruha's-seyyi fi'l-ümme*, VIII, 419; Farklı yönleriyle bu hadîs hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hüseyin Akyüz, "Âlimler Peygamberlerin Varisleridir" Hadisinin İsnad Açısından Tenkid ve Tahlili". *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11/22 (2012), 159-190; Hüseyin Akyüz, "Âlimler, Peygamberlerin Varisleridir" Hadisinin Yorum Ve Metin Tenkidi", *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6/1 (2013), 121-142; Hüseyin Akyüz, "Âlimler, Peygamberin Varisleridir" İbaresinin Yer Aldığı Bir Hadisin Mutâbaat Ve Şevâhid Açısından Değerlendirilmesi", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15/28 (2013), 93-123.

⁸⁰ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 26a.

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “*Secde izinin olduğu yer hariç cehennem ademoğlunu yer.*”⁸¹

Bu hadîs otuz dördüncü hutbede nakledilmiştir. Bu hutbe salih amel işleme ile alakalıdır. Hadîs hutbe metninin kenarına yazılmıştır. Hadîste secde izinin olduğu yeri cehennemden yakmayacağı belirtilmiştir. Hadîs, sahih olarak değerlendirilmiştir.⁸²

28. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم لكل داء دواء و دواء الذنوب إلا الاستغفار.⁸³

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “*Her derdin bir devası vardır. Günahların devası ise ancak istiğfardır.*”⁸⁴

Bu hadîs otuz dokuzuncu hutbede nakledilmiştir. Bu hutbe tevbe ve istiğfar hakkındadır. Nakledilen hadîsten her hastalığın bir ilacının olduğu günahların ilacı ise istiğfar olduğu bildirilmiştir. Hadîs, zayıf olarak değerlendirilmiştir.⁸⁵

29. Hadîs

قال رسول الله تعالى عليه وسلم ويل لمن لا يعلم وويل لمن علم ثم لا يعمل.⁸⁶

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “*Bilmeyenlere veyl olsun, bilip de amel etmeyenlere de veyl olsun*”⁸⁷

Bu hadîs kırkıncı hutbede nakledilmiştir. Bu hutbe kişinin öğrenmemesi ve bildikleriyle amel etmemesiyle ilgilidir. Nakledilen hadîste ise bilmeyenler ve bildikleri ile amel etmeyenler kınanmaktadır. Hadîs, zayıf olarak değerlendirilmiştir.⁸⁸

30. Hadîs

قال رسول الله تعالى عليه وسلم ألا أدلكم على ما يحجو الله به الخطايا ويرفع به الدرجات اسباغ الوضوء على المكاره و كثرة الخطى إلى المساجد وانتظار الصلوة فذلكم الرباط فذلكم الرباط فذلكم الرباط.⁸⁹

⁸¹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, XIII, 303; Buhârî, "Tevhîd", 24; Müslim, "Îmân", 299; İbn Mâce, "Zühd", 38.

⁸² Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, I, 194.

⁸³ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 29a.

⁸⁴ Deylemî, *Firdevsü'l-ahbâr*, III, 336.

⁸⁵ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, II, 448; Süyûtî bu rivâyetin kaynağını Deylemî'nin *Firdevsü'l-ahbâr* isimli eseri olarak göstermektedir. Ancak bu eserdeki rivâyetlerin senedi bulunmadığından dolayı bu rivâyetin hangi sebeple zayıf kabul ettiği tespit edilememiştir. Ayrıca Deylemî'nin bahse konu eseri dışında bu rivâyete başka kaynaklarda da rastlanmamıştır. Ancak Hâkim'im *el-Müstedrek*'inde benzer lafızlarla mevkûf bir rivâyet bulunmaktadır. Rivâyet şöyledir: " قال أبو ذر رضي الله عنه هذا دواء هذا ودواء الذنوب أن تستغفر الله عز وجل ". Bkz. el-Hâkim en-Nisâbûrî, *el-Müstedrek*, IV, 242

⁸⁶ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 30a.

⁸⁷ Ebû Nuaym Ahmed b. Abdillâh el-İsfehânî, *Hilyetü'l-evliyâ ve tabakâti'l-esfiyâ*, Beyrut: Dâru'Kütübî'l-İlmiyye, 1988, IV, 111; Deylemî, *Firdevsü'l-ahbâr*, IV, 401.

⁸⁸ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, II, 573.

⁸⁹ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 31a-b.

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Allah’ın hataları silmeye ve dereceleri yükseltmeye vesile kıldığı şeyleri size bildireyim mi? Zahmetine rağmen abdesti tam almak. Mescide çok adım atmak. (Bir namazdan sonra diğer) namazı beklemek. İşte bu ribâttır, işte bu ribâttır. İşte bu ribâttır.”⁹⁰

Bu hadîs kırk ikinci hutbede nakledilmiştir. Bu hutbe gafletten uyanış hakkındadır. Nakledilen hadîste kişinin günahlarını silecek ve derecesini Allah katında yükseltecek amellerden bahsedilmektedir. Hadîs, sahih olarak değerlendirilmiştir.⁹¹

31. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم إذا أراد الله بعدد خيرًا جعل صنائعه ومعروفه في أهل الحفاظ و إذا أراد الله بعدد شرًا جعل صنائعه ومعروفه في غير أهل الحفاظ.⁹²

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Allah bir kul için hayır dilerse, onun yaptıklarını ve iyiliklerini muhafaza edeceklerin eline bırakır. Allah bir kul için şer dilerse, yaptıklarını ve iyiliklerini muhafaza etmeyeceklerin eline bırakır.”⁹³

Bu hadîs kırk üçüncü hutbede nakledilmiştir. Bu hutbe dünya hayatının geçiciliği ve günahlardan uzak bir hayat sürme hakkındadır. Nakledilen hutbede ise Allah Teâlâ’nın hayır ve şer murada ettiği kimselerin konumu hakkında bilgi vermektedir. Hadîs, zayıf olarak değerlendirilmiştir.⁹⁴

32. Hadîs⁹⁵

33. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم نعمتان مغبون فيهما كثير من الناس الصحة والفراغ.⁹⁶

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “İki nimeti vardır ve insanların çoğunluğu bunda aldanmışlardır. Sağlık ve zaman.”⁹⁷

⁹⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, XIII, 393; Müslim, “Tahâret”, 41; Tirmizî, “Tahâret”, 39; Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, I, 128; Beyhakî, *Şuabü'l-îmân*, III, 15; İbn Hibbân, *Sahîhu İbn Hibbân*, III, 313; İbn Huzeyme, *Sahîhu İbn Huzeyme*, I, 6.

⁹¹ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, I, 171.

⁹² Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 32a.

⁹³ Deylemî, *Firdevsü'l-ahbâr*, I, 242.

⁹⁴ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, I, 29; Süyûtî, bu rivâyetin Deylemî'nin *Firdevsü'l-ahbâr* isimli eserinde bulunduğunu ve zayıf olduğunu belirtmektedir. Daha önce de belirtildiği üzere Deylemî'nin bahse konu eserinde hadîslerin senedi bulunmadığından dolayı bu rivâyetin hangi sebeplerle zayıf olarak değerlendirildiği tespit edilememiştir. Bununla birlikte İmâm Münâvî, bu rivâyeti İbn Lâl'ın naklettiğini ve Zehebî'nin Ebû Hâtim'den naklen bu rivâyetin senedinde yer alan Halef b. Yahya isimli râvinin yalancı olduğunu belirtmektedir. Bu durumda bu rivâyetin zayıflık sebebi bu kişiden kaynaklandığı söylemek mümkündür. Bkz. Muhammed Abdürraûf el-Münâvî, *Feyzü'l-kadîr şerhu'l-Câmi's-sağîr*, Beyrut: Dâru'l-ma'rife, 1972, I, 254.

⁹⁵ Kırk dördüncü hutbede nakledilen bu hadîs, 11. hadîsin aynısıdır bkz.

⁹⁶ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 33b.

⁹⁷ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, VIII, 385; Buhârî, “Rikâk”, 1; İbn Mâce, “Zühd”, 15; Tirmizî, “Zühd”, 1; Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, X, 387; Beyhakî, *Şuabü'l-îmân*, I, 406; Hâkim en-Nisâbü'rî, *el-Müstedrek*, I, 90, IV, 306; İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef*, IX, 86; Ebû Bekir Ahmed b. el-Hüseyn el-

Bu hadîs kırk beşinci hutbede nakledilmiştir. Bu hutbe nefsi kötülüklerden arındırma hakkındadır. Nakledilen hadîste Allah Teâlanın insanlara verdiği iki büyük nimetten bahsedilmektedir. Hadîs, hasen olarak değerlendirilmiştir.⁹⁸

34. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم خير الرزق الكاف.⁹⁹

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Rızkın hayırlısı yeterli olandır.”¹⁰⁰

Bu hadîs kırk altıncı hutbede nakledilmiştir. Bu hutbe, Allah’ın kuluna vermiş olduğu nimetler hakkındadır. Nakledilen hadîste ise rızkın hayırlısının mahiyeti hakkında bilgi verilmektedir. Hadîs, sahih olarak değerlendirilmiştir.¹⁰¹

35. Hadîs

قال رسول الله تعالى عليه وسلم خير البقاع المساجد وشر البقاع الأسواق.¹⁰²

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “En hayırlı mekânlar mescidler, en şerli mekânlar ise çarşılardır.”¹⁰³

Bu hadîs kırk yedinci hutbede nakledilmiştir. Hutbe Allah’ın emirlerine uyma ve tevekkül ile ilgilidir. Nakledilen hadîste en hayırlı ve en şerli mekanların neresi olduğu hakkında bilgi verilmektedir. Hadîs, sahih olarak değerlendirilmiştir.¹⁰⁴

36. Hadîs

قال رسول الله تعالى عليه وسلم كن في الدنيا كأنك غريب أو عابر السبيل.¹⁰⁵

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Dünyada sanki bir yolcu yahut yoldan geçen bir kimse gibi ol.”¹⁰⁶

Bu hadîs otuz altıncı hutbede nakledilmiştir. Bu hutbe dünya hayatının geçiciliği hakkındadır. Nakledilen hadîste insanoğlunun dünyaya karşı nasıl bir konumda olması gerektiği belirtilmektedir. Hadîs, sahih olarak değerlendirilmiştir.¹⁰⁷

Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübra* (nşr. Muhammed Abdulkadir Atâ) Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2003, III, 518.

⁹⁸ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, I, 184.

⁹⁹ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 34b.

¹⁰⁰ Hadîs şu lafızla bulundu: خير الرزق ما يكفي Bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, VIII, 385; Beyhakî, *Şuabü'l-îmân*, I, 406, 407; İbn Hibbân, *Sahîhu İbn Hibbân*, III, 91; İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef*, XIX, 97.

¹⁰¹ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, I, 245.

¹⁰² Kefevî, *Mecmûa-i hutbe* s. 35a.

¹⁰³ Hâkim en-Nisâbûrî, *el-Müstedrek*, I, 90, II, 8; İbn Hibbân, *Sahîhu İbn Hibbân*, IV, 476; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübra*, III, 92, 7, 81.

¹⁰⁴ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, I, 244.

¹⁰⁵ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 36a-b.

¹⁰⁶ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, VIII, 385; Buhârî, "Rikâk", 3; İbn Mâce, "Zühhd", 3; Tirmizî, "Zühhd", 25; Beyhakî, *Şuabü'l-îmân*, VII, 262, 349; İbn Hibbân, *Sahîhu İbn Hibbân*, II, 471.

¹⁰⁷ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, II, 349.

37. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم خير يوم طلعت عليه الشمس يوم الجمعة فيه خلق آدم و فيه ادخل الجنة و فيه اخرج منها ولا تقوم الساعة إلا في يوم الجمعة.¹⁰⁸

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: "Güneşin doğduğu en hayırlı gün Cuma günüdür. Âdem bugün yaratıldı, bugün cennete konuldu, bugün oradan çıkarıldı ve kıyamet ancak cuma günü kopacaktır."¹⁰⁹

Bu hadîs ellinci hutbede nakledilmiştir. Bu hutbe cuma gününün fazileti hakkındadır. Nakledilen hadîste Âdem'in (as) cuma günü yaratılmasından, o gün cennete konulmasından ve yine cuma günü oradan çıkarılmasından bahsedilmektedir. Hadîs, sahih olarak değerlendirilmiştir.¹¹⁰

38. Hadîs

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم من أكثر من الاستغفار جعل الله من كل هم فرجا ومن كل ضيق مخرجا¹¹¹

Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: "Kim istiğfarı çoğaltırsa, Allah onun her sıkıntısına bir ferahlık ve her darlığına bir çıkış verir."¹¹²

Bu hadîs elli üçüncü hutbede nakledilmiştir. Bu hutbe istiğfar ile ilgilidir. Nakledilen hadîste istiğfar getiren kimsenin dünyada dahi bir feraha kavuşacağı ve sıkıntılarında kurtulacağı bildirilmiştir. Hadîs, sahih olarak değerlendirilmiştir.¹¹³

Mecmûa-i hutbe'de içerisinde nakledilen hadîslerin kaynakları ve sıhhat dereceleri hakkında bilgiler bir bütünlük içerisinde aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 1: Mecmûa-i hutbe'de Nakledilen Hadîslerin Sıhhat Derecesi

No	Sıhhat Derecesi	Hadîs Sayısı
1	Sahih	21
2	Hasen	1
3	Zayıf	10
4	Hasen – Zayıf	2

¹⁰⁸ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 37a.

¹⁰⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, XV, 240; Müslim, "Cum'â", 18; Ebû Dâvûd, "Salât", 206; Tirmizî, "Cuma", 2; Nesâî, "Cuma", 3; Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, II, 261; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübra*, III, 356.

¹¹⁰ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, I, 249.

¹¹¹ Kefevî, *Mecmûa-i hutbe*, s. 39a.

¹¹² Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, IV, 104; Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, IX, 171; Beyhakî, *Şuabü'l-îmân*, I, 410; Ebû Dâvûd ve İbn Mâce şu lafızlarla nakletmiştir: "من لزم الاستغفار جعل الله له من كل هم فرجا، ومن كل ضيق مخرجا، وورقه من حيث لا يحتسب" bkz. İbn Mâce, "Edeb", 57; Ebû Dâvûd, "Salât", 359.

¹¹³ Süyûtî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, II, 518.

5	Zayıf - Mevzu	2
6	Mevzu	1
7	Tespit edilemeyen	1
Toplam		38

Tablo 1'deki verilere göre bu hutbe mecmuasında bulunan 38 rivâyetin 21'i sahih; 10'u zayıf; 1'i ise hasendir. 2 hadîs hakkında Suyûtî hasen, Elbânî ise zayıf olduğunu söylemiştir. Yine aynı şekilde Süyûtî'nin zayıf olarak değerlendirdiği 2 rivâyete, Elbânî mevzû demiştir. Bir hadîs hakkında ise Elbânî, mevzû olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bir rivâyetin temel hadîs kaynaklarında tahrici yapılamadığından herhangi bir sıhhat değerlendirmesinde de bulunulamamıştır. Genel olarak bakıldığında bu eserde bulunan hadîslerin yaklaşık %55'inin sahih olduğu görülmüştür. Zayıf olan hadîslerin ise amellerin fazileti ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. Zira itikâdî meseleler, helâl ve harâm hükümler dışında fezâil, terğib ve terhîb gibi konularda zayıf hadîslerle amel edilebileceği dair yaygın bir kanaat bulunmaktadır.¹¹⁴ Hadîslerin kaynakları ise tablo 2'de yer almaktadır. Her bir hadîs, bulunduğu kaynağa göre ayrı ayrı gösterilmiştir.

Tablo 2: Mecmûa-i hutbe'de Nakledilen Hadîslerin Kaynakları

No	Müellif	Eser	Hadîs Sayısı
1	Beyhakî	<i>Şuabü'l-îmân</i>	17
2	Ahmed b. Hanbel	<i>el-Müsned</i>	16
3	Müslim	<i>Sahîhu Müslim</i>	13
4	İbn Hibbân	<i>Sahîhu İbn Hibbân</i>	11
5	İbn Mâce	<i>Sünenü İbn Mâce</i>	9
6	Hâkim en-Nisâbûrî	<i>el-Müstedrek</i>	7
7	Buhârî	<i>Sahîhu Buhârî</i>	6
8	Tirmizî	<i>Sünenü't-Tirmizî</i>	6
9	Nesâî	<i>es-Sünenü'l-kübrâ</i>	6
10	Taberânî	<i>Mu'cemu'l-kebîr</i>	6
11	Deylemî	<i>Firdevsü'l-ahbâr</i>	6
12	İbn Ebî Şeybe	<i>el-Musannef</i>	5
13	Ebû Dâvûd	<i>Sünenü Ebî Dâvûd</i>	4
14	Nesâî	<i>Sünenü'n-Nesâî</i>	4

¹¹⁴

Ayrıntılı bilgi için bkz. Ayşe Esra Şahyar, "Zayıf Hadislerle Fezâil Konusunda Amel Edilebilirlik" Fikrinin Doğuşu ve Gelişimi", *Hadis Tetkikleri Dergisi*, 1/1 (2003), 31-49.

15	İbn Huzeyme	<i>Sahîhu İbn Huzeyme</i>	4
16	Beyhakî	<i>es-Sünenü'l-kübra</i>	3
17	Heysemî	<i>Mecmau'z-zevâ'id</i>	2
18	İbn Şebbe	<i>Târîhu'l-Medîne</i>	1
19	Ebû Nuaym	<i>Hilyetü'l-evliyâ</i>	1
20	İbn Asâkir	<i>Târîhu Dımaşk</i>	1
21	Süyûtî	<i>Câmiu'l-ehâdis</i>	1

Tablo 2'de yer alan bilgilere göre, *Mecmûa-i hutbe*'de nakledilen hadîslerin çoğunluğunun temel hadîs kaynaklarında olduğu ve en çok rivâyetlerin Beyhakî'nin (ö. 458/1066) *Şuabü'l-îmân* ve Ahmed b. Hanbel'in (ö. 241/855) *el-Müsned*'inde yer aldığı görülmüştür. Kütüb-i Sitte müellifleri içerisinde ise en çok hadîs Müslim'in (ö. 261/875) *Sahih*'inde bulunmaktadır. Ayrıca bu hutbe mecmuasında bulunan rivâyetlerin tamamına yakınının Süyûtî'nin *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr* isimli eserinde yer aldığı tespit edilmiştir. Bu durum Abdurrahman el-Kefevî'nin bu eseri yazarken doğrudan temel hadîs kaynaklarından ziyade *el-Câmiu's-sağîr* gibi kısa hadîslerin derlendiği eserlerden yararlandığını göstermektedir.

Sonuç

Abdurrahman b. el-Hâc Ebû Bekir el-Kefevî tarafından Sinop'ta yazılan *Mecmûa-i hutbe* isimli eser, XVIII. yüzyıl Osmanlısında camilerde okunan hutbelerin özellikleri ve içerikleri hakkında bilgi vermesi açısından dikkat çekici bir eserdir.

Toplam 63 kısa hutbeden müteşekkil olan ve Arapça yazılan bu eserin dili oldukça basit ve akıcıdır. Yazıldığı dönemdeki insanların Osmanlıca dil bilgisi dikkate alındığı bu tür hutbelerin rahatlıkla anlaşıldığını söylemek mümkündür. Hamdele, salvele, tevbib ve duâlarıyla tüm hutbe mecmuası bir bütünlük içerisinde akıcı ve sade bir üslupla yazılmıştır. Bu durum muhataplarının bu tür hutbelerden daha fazla istifadesine olanak sağlamıştır. Ayrıca her hutbenin mukaddimesi birbirinden farklılık arz etmekte olup hutbenin konusuna giriş kısmında telmihte bulunulmuştur.

63 hutbenin 31'i kamerî aylar, mübarek gün ve gecelerle ilgili olduğu görülmüştür. Geriye kalan konular daha çok salih amel ve âhirete hazırlıkla ilgili konuları içermektedir. Bu durum bu eserin ayrıntılı konulara girmeyen genel nitelikte yazılmış bir eser olduğunu göstermektedir.

Bu eserde kaynakları hakkında bilgi verilmeksizin toplam 38 hadîs nakledilmiştir. 38 hadîsin 4 tanesi farklı hutbelerde mükerrer olarak nakledilmiştir. Bazı hutbelerde birden fazla hadîs nakledilmişken bazılarının da ise hiçbir hadîse yer verilmemiştir. Tarafımızca yapılan tahrir çalışmasına göre ise *Mecmûa-i hutbe*'de bulunan hadîslerin büyük bir kısmının temel hadîs kaynaklarında olduğu görülmüştür. Sıhhat açısından ise sahih, hasen, zayıf ve mevzû olmak üzere her türlü rivâyet bu eserde nakledilmiştir. Ancak hadîslerin yaklaşık %55'inin sahih olduğu

görülmüştür. Ayrıca hutbelerde yer alan rivâyetlerin yarısının kütüb-i sitte'de yer aldığı tespit edilmiştir.

Son olarak bu tür hutbeler, ek-1'de de görüleceği üzere geçmiş dönemlerde cami içerisinde yürütülen yaygın din eğitiminin temel konularının neler olduğu hakkında fikir vermektedir. Günümüze önemli bilgiler aktardıkları göz önünde bulundurarak, bu çeşit çalışmaların incelenip ilim camiasının istifadesine sunulması gerekmektedir. Ayrıca bu tür eserlerin tıpkı basımı yapılarak Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğünün hazırlamakta olduğu hutbe çalışmalarına katkıda bulunması mümkündür. Özellikle üzerinde çalıştığımız *Mecmûa-i hutbe*'deki birbirinden farklı hutbe mukaddimleri bugün hazırlanan hutbelere örneklik edebilir. Zira her hafta okunan hutbeye konu ile ilgili bir mukaddime ile başlanması, hutbelerin daha zengin olmasını temin edecektir.

Kaynakça

- Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I-L (nşr. Şuayb Arnâvût), Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1999.
- Akyüz, Hüseyin, "Alimler Peygamberlerin Varisleridir" Hadisinin İsnad Açısından Tenkid ve Tahlili". *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11/22 (2012), 159-190.
- Akyüz, Hüseyin, "Âlimler, Peygamberlerin Varisleridir" Hadisinin Yorum ve Metin Tenkidi", *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6/1 (2013), 121-142.
- Akyüz, Hüseyin, "Âlimler, Peygamberin Varisleridir" İbaresinin Yer Aldığı Bir Hadisin Mutâbaat ve Şevâhid Açısından Değerlendirilmesi", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15/28 (2013), 93-123.
- Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed b. el-Hüseyin, *Şuabü'l-îmân*, I-VII (nşr. Muhammed es-Saîd el-Besyûnî Zağlûl), Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1990.
- Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed b. el-Hüseyin, *es-Sünenü'l-kübra*, I-X (nşr. Muhammed Abdulkadir 'Atâ), Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2003.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl, *el-Câmiu's-sahîh*, I-IX (nşr. Muhammed Zehir Nasire'n-Nasır), Dimeşk: Dâru Tavku'n-Necâ, 2002.
- Deylemî, Ebû Şücâ' Şîrûye b. Şehredâr b. Şîrûye, *Firdevsü'l-ahbâr*, I-V (nşr. Muhammed es-Saîd el-Besyûnî Zağlûl), Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1986.
- Ebû Dâvûd, Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî, *Sünenü Ebî Dâvûd*. I-VII (nşr. Şuayb Arnâvût, Muhammed Kâmil Karabellî), Beyrut: Dâru'r-Risâleti'l-Âlemiyye, 2009.
- Ebû Nuaym, Ahmed b. Abdillâh el-İsfehânî, *Hilyetü'l-evliyâ ve tabakâti'l-esfiyâ*, I-X, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1988.
- Elbânî, Muhammed Nâsuruddîn, *Silsiletü'l-ehâdîsi'd-da'ife ve'l-mevdû'a ve eseruha's-seyyi fi'l-ümme*, Riyad: Dâru'l-Me'ârif, 1992.
- İbn Asâkir, Ebü'l-Kâsım Ali b. el-Hasen *Târîhu medîneti Dimaşk*, I-LXXX (nşr. Amr b. Ğarâme el-'Amravî), 80 cilt. Beyrut: Darü'l-Fikr, 2001.
- İbn Ebî Şeybe, Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed, *el-Musannef*, I-XIX, (nşr. Muhammed 'Avvâme), Beyrut: Dâru'l-Kible, 2006.
- İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed el-Bestî. *Sahîhu İbn Hibbân*, I-XVIII (nşr. Şuayb Arnâvût), Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1993.
- İbn Huzeyme, Ebû Bekr Muhammed b. İshâk es-Sülemî en-Nisâbü'rî, *Sahîhu İbn Huzeyme* (nşr. Muhammed Mustafa el-A'zamî), Beyrut: el-Mektebetü'l-İslâmiyye, 1980.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî, *Sünenü İbn Mâce*, I-V (nşr. Şuayb Arnâvût, Âdil Mürşid, Muhammed Kâmil Karabelli, Abdulalâtîf Hirzullah), Beyrut: Dâru'r-Risâleti'l-Âlemiyye, 2009.
- İbn Şebbe, Ebû Zeyd Ömer en-Nümeyrî el-Basrî, *Târîhu'l-Medîne*, I-IV (nşr. Fehim Muhammed Şeltût), 4 cilt. Cidde: y.y., 1979.

- Hâkim en-Nisâbûrî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed, *el-Müstedrek*, I-IV (nşr. Yûsuf Abdurrahman el-Ma'raşlî), Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, ts.
- Heysemî, Ebû'l-Hasen Nûrüddîn Alî b. Ebî Bekr b. Süleymân, *Mecmau'z-zevâ'id*, I-X (nşr. Abdullah Muhammed Derviş), Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1994.
- Kefevî, Abdurrahmân b. el-Hâc Ebû Bekir, *Mecmûa-i hutbe*, Atatürk Kitaplığı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, nr. 1450.
- Kesgin, Salih, "(Hastalıkta) Bulaşıcılık yoktur" Hadisinin İsnad Ve Metin Açısından Tahlili", *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13/26 (2014), 83-120.
- Komisyon, *Hadislerle İslam*, I-VII, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2014.
- Münâvî, Muhammed Abdürraûf, *Fezû'l-kadîr şerhu'l-Câmi's-sağîr*, I-VI, Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1972.
- Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî, *Sahihu Müslim*, I-V (nşr. Muhammed Fuâd Abdalbâkî), Beyrut: Dâru'l-İhyai't-Turâsi'l-Arabî, 1991.
- Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî, *es-Sünenü'l-kübrâ* (nşr. Hasan Abdulmun'in Şebî), Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2001.
- Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî, *Sünenü'n-Nesâî*, I-IX (nşr. Abdulfettâh Ebû Ğudde), Halep: Mektebetü'l-Makbû'âti'l-İslâmiyye, 1986.
- Süyûtî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî, *Câmi'u'l-ehâdis*, I-XXI (nşr. Abbas Ahmed Sakr, Ahmed Abdülcevad), Beyrut: Darü'l-Fikr, 2004.
- Süyûtî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî, *el-Câmiu's-sağîr min hadîsi'l-beşîr ve'n-nezîr*, I-II, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2004.
- Süyûtî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî, Muhammed Nâsuruddîn el-Elbânî, *Sirâcu'l-münîr fî tertîbi ehâdisi sahîhi'l-câmi's-sağîr*, I-II (nşr. Isâm Mûsa Hâdî), Beyrut: Dâru's-Sadîk, 2009.
- Şahyar, Ayşe Esra, "Zayıf Hadislerle Fezâil Konusunda Amel Edilebilirlik" Fikrinin Doğuşu ve Gelişimi", *Hadis Tetkikleri Dergisi*, 1/1 (2003), 31-49.
- Taberânî, Ebü'l-Kâsım Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, I-XXV (nşr. Hamdi Abdulmecîd es-Seleffî), Kahire: Mektebetü İbn Teymiyye: 1983.
- Tatlı, Bekir, "Hutbe Mecmualarında Hadis Kullanımı". *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 17/1 (2013), 357-378.
- Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ, *Sünenü't-Tirmizî*, I-VI (nşr. Beşşâr Avvâd Ma'ruf), Beyrut: Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, 1998.

Ek-1: Mecmûa-i hutbe'deki Hutbelerin Konuları

Hutbe	Konu	Hutbe	Konu
Hutbe 1	Muharrem'in fazileti	Hutbe 33	Âhirete hazırlık
Hutbe 2	Muharrem'in fazileti	Hutbe 34	Salih amel
Hutbe 3	Muharrem'in fazileti	Hutbe 35	Mahşer günü
Hutbe 4	Aşûrenin fazileti	Hutbe 36	Dünya hayatının geçiciliği
Hutbe 5	Aşûrenin fazileti	Hutbe 37	İslâm nimeti
Hutbe 6	Saferin fazileti	Hutbe 38	Allah'a yönelme
Hutbe 7	Saferin fazileti	Hutbe 39	Tevbe ve istiğfar
Hutbe 8	Rabi'ü'l-evvelin fazileti	Hutbe 40	Kişinin bildikleri ile amel etmemesi
Hutbe 9	Rabi'ü'l-evvelin fazileti	Hutbe 41	Allah'a ihlasla iltica
Hutbe 10	Mevlid-i şerif	Hutbe 42	Gafletten uyanış
Hutbe 11	Mevlid-i şerif	Hutbe 43	Dünya hayatın geçiciliği
Hutbe 12	Mevlid-i şerif	Hutbe 44	Sünnete ittiba
Hutbe 13	Mevlid-i şerif	Hutbe 45	Nefsi kötülüklerden arındırma
Hutbe 14	Rabi'ü'l-âhirin fazileti	Hutbe 46	Allah'ın vermiş olduğu nimetler
Hutbe 15	Rabi'ü'l-âhirin fazileti	Hutbe 47	Allah'ın emirlerine uyma ve tevekkül
Hutbe 16	Cemâdiye'l-ûlânın fazileti	Hutbe 48	Şeytanın âdemoğluna hilesi
Hutbe 17	Cemâdiye'l-uhuranın fazileti	Hutbe 49	Dünya hayatının geçiciliği
Hutbe 18	Recebin fazileti	Hutbe 50	Cuma gününün fazileti
Hutbe 19	Recebin fazileti	Hutbe 51	Gafletten uyanış
Hutbe 20	Recebin fazileti	Hutbe 52	Takva
Hutbe 21	Mirac gecesi	Hutbe 53	İstiğfar
Hutbe 22	Şabanın fazileti	Hutbe 54	Salavât
Hutbe 23	Berât gecesi	Hutbe 55	Kötü huylar
Hutbe 24	Ramazanın fazileti	Hutbe 56	Dünyanın aldatıcılığı
Hutbe 25	Ramazanda hatim	Hutbe 57	İhlas
Hutbe 26	İtikâf ve Kur'ân hatmi	Hutbe 58	Kötü davranışlardan uzaklaşma
Hutbe 27	Sadaka-i fitır	Hutbe 59	Şeytandan Allah'a sığınma
Hutbe 28	Şevvalın fazileti	Hutbe 60	Allah'a dönüş ve hesap verme
Hutbe 29	Zilka'denin fazileti	Hutbe 61	Manevî nimetler
Hutbe 30	Zilhiccenin fazileti	Hutbe 62	Kabir hayatı
Hutbe 31	Kurban Bayramı	Hutbe 63	Dünya nimetlerinin aldatıcılığı
Hutbe 32	Âlimlerin fazileti		

Ek-2: Mecmûa-i hutbe'nin ilk ve son varakları.

